

22-ASIS EUROPOS ARCHEOLOGŲ ASOCIACIJOS SUSITIKIMAS VILNIUJE (22ND ANNUAL MEETING OF THE EAA 31ST AUGUST–4TH SEPTEMBER 2016 VILNIUS)

2016 m. rugpjūčio 31 – rugsėjo 4 dienomis Vilniuje vyko iki šiol didžiausias archeologijos mokslo renginys – 22-asis Europos archeologų asociacijos (*European Association of Archaeologists* – EAA) susitikimas. Ši kasmetinė konferencija aplankė jau 20 Europos valstybių, o rytinėje Baltijos jūros pakrantėje vyko trečią kartą (1996 m. EAA susitikimas surengtas Rygoje, 2012 m. – Helsinkyje). Lietuvoje tik antrą kartą priimtas tokio masto „keliaujantis“ archeologijos renginys – pirmasis buvo dar 1893 m. Vilniuje surengtas IX Rusijos archeologų suvažiavimas. Žinoma, pastarasis buvo visai kitoks tiek politinėmis aplinkybėmis, tiek dalyvių skaičiumi ir geografija, tiek archeologijos mokslo supratimu ir vietos archeologų bendruomenės pajėgumais, tačiau lėmė kokybinį šuolį Lietuvos archeologijoje, bent jau tuometinės Rusijos imperijos mokslo lygio ribose. Šie du daugiau nei šimtmečio skiriami renginiai ateityje neabejotinai dar ne kartą bus lyginami mokslo istorikų, ir reikia tikėtis, kad Lietuvos archeologijos žingsnis pirmyn bus pagrindinis šių palyginimų motyvas.

Idėja surengti Vilniuje EAA susitikimą ėmė bręsti Lietuvos archeologijos draugijoje apie 2010 m. Pasak buvusiųjų prie jos ištakų, turizmo verslo atstovų pamėtėta mintis iš pradžių atrodė nereali galbūt todėl, kad EAA konferencijose lietuvių dalyvavo labai nedaug ir jos atrodė lyg elito klubas. Tačiau pasvarsčius nutarta pamėginti teikti paraišką, ir bent jau 2013 m. susitikime Pilzene buvo žinoma, kad Vilniaus kandidatūra patvirtinta.

Konferenciją rengti ėmėsi Vilniaus universitetas, ir tai, ko gero, buvo geriausias sprendimas visame organizavimo procese. Tai – vienintelė institucija Lietuvoje, turinti pakankamai patirties ir organizacinių pajėgumų tokio masto moksliniam renginiui (modernių auditorijų ir kitų reikiamų patalpų, studentų savanorių ir t.t.), nekalbant jau apie šimtmečius skaičiuojančią mokslo tradiciją ir vietą pačioje Vilniaus širdyje. Tai, kad konferencijai atrasta vietos net trijuose – Istorijos, Filologijos ir Filosofijos – fakultetuose

pačioje rugsėjo pradžioje, rodo aukščiausios Vilniaus universiteto vadovybės geranorišką supratimą.

EAA susitikimai tradiciškai yra ne tik mokslo renginiai, juose visuomet daug dėmesio skiriama kultūrinei programai, kurios metu svečiai supažindinami su vietos archeologiniais atradimais. Šiuo požiūriu labai svarbus buvo organizatorių partnerių indėlis: Nacionalinis muziejus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmai priėmė susitikimo atidarymo ceremoniją, o Lietuvos nacionalinis muziejus jo dalyvius pakvietė į specialiai parengtą archeologinių radinių parodą Vilniaus gynybinės sienos bastėje.

2016 m. į Vilnių susirinko 1476 dalyviai iš beveik visų Europos ir kelių kitų pasaulio šalių (be europiečių, buvo svečių iš JAV, Kanados, Japonijos, Australijos ir kt.). Dalyvių skaičiumi Vilniaus susitikimas buvo mažesnis už du ankstesnius (2014 m. Stambule ir 2015 m. Glazge dalyvavo per 2000 pranešėjų). Tai nemaža dalimi lėmė ir tuo pat metu Kiote Japonijoje vykęs 8-asis Pasaulio archeologų kongresas (*World Archaeology Congress* – WAC). Ši aplinkybė buvo nepalanki ir abiem renginiams, ir ne vienam mokslininkui, nors pasitaikė ir tokių, kurie sugebėjo operatyviai įveikti 8000 km atstumą tarp Lietuvos ir Japonijos. Iš viso Vilniuje per tris dienas surengtos 98 sesijos, 7 apskritojo stalo diskusijos, 5 uždari komitetų susitikimai, perskaityta apie 1400 pranešimų, pristatyta apie 200 stendinių pranešimų. Dalis sesijų vyko Viduramžių Europos tyrimų bendrijos (*Medieval Europe Research Community* – MERC) formatu.

Nors EAA susitikimai yra plačios geografinės aprėpties, visuomet pastebimas aktyvesnis regiono, kuriame jie rengiami, tematikos reprezentavimas. Šįkart renginyje užsiregistravo net 59 pranešėjai iš Lietuvos (kai kurie skaitė ne po vieną pranešimą), t.y. dvigubai daugiau nei iki tol rekordiniame Stambulo susitikime (apie 30 dalyvių iš Lietuvos). Be to, Vilnius suveikė ir kaip magnetas, pritraukiantis dalyvius iš kaimyninių šalių: 21 – iš Latvijos, 23 – iš Estijos, 100 – iš Lenkijos, 79 – iš Rusijos. Gausiai atstovauta ir Skandinavijai: 89 dalyviai iš Švedijos, 56 – iš Suomijos, 37 – iš Norvegijos. Lietuvos mokslininkams, o ypač studentams ir doktorantams, kuriems

kelionės į konferenciją užsienyje išlaidos dažniausiai tampa didžiausiu barjeru, tai buvo puiki galimybė sudalyvauti EAA susitikime, pajusti jo atmosferą. Tokia proga, ypač jei ji pasitaiko mokslinės karjeros pradžioje, yra labai naudinga.

Konferencijos darbas vyko 23–25-iose paralelinėse sesijose ar diskusijose, todėl kiekvienas susitikimo dalyvis galėjo pasirinkti sau aktualias temas ir sudalyvauti iš esmės skirtingoje konferencijoje bei patirti skirtingų išspūdžių. Dėl tos pačios priežasties kalbėti apie bendrą konferencijos mokslinį lygį yra sudėtinga. Akivaizdu viena: EAA susitikimai nėra (ir turbūt neturi tikslo tokiais tapti) tik elitinėse mokslo institucijose atliekamų naujausių, aktualiausių ir inovatyviausių mokslinių tyrimų pristatymo platforma. Juose yra visko: ir mokslinių projektų apibendrinimo, ir supažindinimo su jais pradinėje vykdymo stadijoje, ir doktorantų ar studentų atliekamų darbų, ir vienos ar kitos valstybės patirties tam tikroje srityje pristatymo, supažindinimo su atskirais paminklais ar regionais, tiesą sakant, yra ir mokslinio turizmo, ir elementaraus kartojimosi... Galima pastebėti, kad kai kurie pranešimai stokojo aiškios probleminės ašies, buvo kiek referatyvaus pobūdžio. Kita vertus, tokie pranešimai visuomet atranda savo klausytoją, ieškančią bendros informacijos apie konkretų regioną ar paminklų grupę, radinius ar paveldosauginę praktiką. Milžiniška renginio apimtis ir didelis tempas nepalieka daug laiko diskusijoms, todėl sesijos vargu ar tampa idėjų kalvėmis. Jų funkcija veikia reklaminė – pristatyti savo tyrimus ir susipažinti su kitais.

Kaip įprasta EAA susirinkimuose, nemažai dėmesio skirta paveldosaugai, archeologijos ir visuomenės bei viešojo intereso santykio problematikai, archyvinei archeologijai ir išteklių skaitmeninimui (mažiausiai 24 sesijos). Tai, kad archeologija neišvengia sąlyčio su šiuolaikinio pasaulio iššūkiais, iliustruoja sesijos, skirtos paveldo grobstymui, terorizmo, klimato kaitos keliamoms grėsmėms ir po „Brexit“ Europoje susiklosčiusiai situacijai. Įdomu tai, kad sąlyginai mažai sesijų buvo skirta bioarcheologijai, gamtos, tikslųjų mokslų bei skaitmeniniams metodams. Atrodo, konferencijos struktūrinėmis

ašimis tapo tematika, chronologija ir regionai, o ne tyrimo metodas. Daug gamtamoksliniais metodais paremtų pranešimų įsiliejo į įvairiausias sesijas, todėl vienoje sesijoje greta galėjo atsidurti gana skirtingi, bet regiono ar tyrimų objekto vienijami pranešimai. Kai kurie dalykai, prieš kurį laiką dar buvę pakankamai nauji, kad taptų temos apibrėžtimi (AMS datavimas, stabilijų izotopų tyrimai, GIS, LiDAR analizė, geofizikiniai tyrimai ir kt.), dabar yra kasdienybė, naudojama įvairios problematikos tyrimuose. Gal labiau sukonzentruoti į atskiras sesijas buvo pranešimai mitybos, zooarcheologijos, kremacijos tyrimų temomis. Tiesa, kelios sesijos išsiskyrė itin siaura tematika, pvz., svarstyklių ir svorio matų, stiklo dirbinių, kuro. Vos kelias sesijas galima pavadinti skirtomis teorinei archeologijai, ir tai darskart iliustruoja šiuolaikinės archeologijos žingsnį nuo teorijos link konkrečių tyrimų temų.

22-ojo susitikimo temų sąrašė užfiksuota šiandieninė Europos archeologijos situacija. Žvelgiant iš laiko perspektyvos, kasmetinių EAA konferencijų metaduomenys – sesijų ir pranešimų pavadinimai – ateityje gal bus net įdomesni už jų turinį. Juose fiksuojami Europos archeologijos interesai, mados, sąlyčio su kitais mokslais tendencijos bei jų kaita.

Po 1893 m. archeologų suvažiavimo Lietuvoje atsirado archeologinis žemėlapis, o po 2016 m. EAA susitikimo Lietuva įsitvirtino Europos archeologijos žemėlapyje. Po pirmojo suvažiavimo Lietuvos archeologijoje įvyko proveržis, o dabar Lietuvos archeologijai labiau reikia ne proveržių, bet stabilios raidos, ir reikia manyti, kad šis susitikimas ją turėtų paskatinti. Tikrąją jo naudą dar sunku įvertinti, ji turėtų išryškėti ateityje – publikacijose, naujuose mokslo projektuose. Ne mažiau svarbu ir tai, kad nuo šiol Europoje bus daug mažiau archeologų, kuriems Lietuvos ir baltų archeologija yra nepažįstama ir neįdomi. Bent jau susitikimo logotipas – Šventosios briedė daug kam taps gerai atpažįstamu archeologiniu „prekės ženklu“, kaip, pvz., šalmas iš Sutton Hoo, Agamemnono kaukė iš Mikėnų ar Willendorfo Venera. Ar Lietuvos archeologai sugebės deramai pasinaudoti šiuo įdirbiu, geriausiai parodys Europos archeologijos indikatoriai – ateities EAA susitikimai.

Laurynas KURILA